

צריך להיות אנשים מיוחדים כדי לגור בבניין כזה

דירה מספר 4 ב"בית אלג'יג" (בתמונה התחתונה). התריסים מרהיבים אך כבדים, מסורבלים ועלולים להיות מסוכנים

תצלומים: היאל צ'צ'יק ותנו דביר

מי שיסירו מחר בדירה 4 ברחוב זלוציסטי 5 בתל אביב, בפסטיבל "בתים מבפנים", לא יוכלו שלא להשתאות לנוכח הבניין, הישג אדריכלי נדיר בסוגו

הדירה מספר 4 ב"בית אלג'יג" ברחוב זלוציסטי 5 בתל אביב עמדה ריקה כשנתיים עד שמשה פחת מילר-אלעד רכשה אותה לפני כשלוש שנים ממשפחת אחיאסף (מהוצאת הספרים הידועה). מצבה של הדירה היה "איום", אמרו השבוע יעל אלעד ובן זוגה אדריכל הנוף אמיר מילר בסלון המרווח והמעוצב למשעי של הדירה המשופצת והמתורשת, "ואף אחד לא רצה אותה. בעינינו ובעיניך הבניין אולי מרשים ומפעים וחדר המדרגות מבטון חשוף נראה לנו בצדק כפאר היצירה האדריכלית. אבל הרבה נרעעים דווקא מזה. נראה שגם העוברה שהבניין לשימור מרתיעה אנשים. לא רוצים להסתבך."

מילר ואלעד, שמתגוררים כיום בדירה המחר דשת עם שלושת ילדיהם, נשבו ככל ואת בקסמיה. הם התפעלו מהמטראף הנדיב, מההפרדה המפלא-סית בין האגפים ומהבטונים המחוספסים, שהזכיר רז למילר במשהו את בניין בית הספר לאדריכלות בהרווארד שבו למד. לא פחות מכך התרגש מכך ש"גרו בה אנשי תרבות והרגשתי שאני מתחבר דרכם לדירה", אומר מילר. צריך להיות אנשים מיוחדים כדי לגור בבניין כזה ולשמור עליו, אומרת האדריכלית ניצה סמוק, לשעבר ראש אגף שימור בעיריית תל אביב, שבימיה נכלל בתוכנית השימור העירונית. אין ספק שגם צריך להיות אמידים למדי.

מחר תיפתח הדירה לשני סיורים מודרכים (בהרשמה מוגבלת מראש) במסגרת הפסטיבל השנתי "בתים מבפנים", שיתקיים בסוף השבוע בתל אביב. הפסטיבל, שיוזמו והפיקו אביבה לוינסון והאדריכל אלון בן נון, מתקיים בתל אביב וז הפעם השנייה והצליח בזמן קצר לעשות עניין מהאדריכלות העירונית והישראלית בכלל (ולחוליה גם גרסה ירושלמית, שהיתה באוקטובר האחרון). השנה הוא כולל כ-120 אירועים, בהם סיורים בדירות ובתים פרטיים ובאתרים אחרים

לית לא הצליחו להתקין בבניין, אף שבמקור היתה מתוכננת מעלית שלא בוצעה. דירתם של אלעד ומילר עוצבה מחדש על פי תוכניתו של האדריכל איתן גרמון, שבעצמו מתגורר בבית ששיפץ משנות ה-60. ביתו משתתף באירועי הפסטיבל, והוא עוד הוכחה לקאמבק של אדריכלות התקופה. המראה החדש שהוקנה לדירת מילר ואלעד הוא עכשווי-אפיינטי-אבי-בי. המבנה הבסיסי של הדירה השתנה רק במעט ופרטים רבים נשמרו, בהם חריצי האור והאוויר הרבים הפזורים בה כפנסי קסם. עם זאת, ריצוף הטרצו המקורי הוחלף והמרפסת הקרמית צורפה לחדר המגורים. תריסי המרפסת המקוריים שחודרו אך מנגנון הפתיחה הוחלף, מה שמשנה במידה מסוימת את מראה הבניין (ולא לגמרי תואם את הוראות השימור). דירתו של בסיס, כיום בן 80, נותרה כפי שת"ר כננה במקורה ונשמרה כאיכות נדירה. משפתחו רכשה את הדירה מיר בתום הבנייה. "הבניין היה בבנייה", הוא מספר, "וכשהגענו לשם ראינו מיני גרמי מדרגות מכאן ומכאן ולא הבנו מה הולך, וויתרנו. בפעם הבאה שבאנו הבניין כבר היה גמור, מאוד מצאה חן בעינינו הצורה המיוחדת שלו והחלטנו לקנות. אף פעם לא הרגשנו צורך לשנות משהו בדירה".

היה ככל הנראה בניין "יחידת המגורים" של לה קורבוזיה שנבנה כמה שנים קודם לכן במרסיי בצרפת, כפי שמצינת האדריכלית נעמה שבתאי-ציור בתיק התייעוד למבנה שהיא הכינה במסגרת לימודי תואר שני בשימור בטכניון. המחקר של שבתאי-ציור, שראוי שיתפתח לספר על בניין שמצדיק ספר ולא רק ביקור מבפנים, מתעד את מרכיבי המבנה לפרטיהם ועוקב אחרי גלגוליו. לבניין שתי גרסאות מוקדמות שלא בוצעו, אחת של האדריכל ש. גפשי טיין והשנייה של דן איתן ויצחק ישר - שתיהן פשוטות בהרבה מתוכניתו המורכבת של כרמי שבוצעה. חברת אלג'יג שנכנסה להרפתקה היתה בבעלותו של הקבלן ניסן כץ, איש רב פעלים, ש"רצה להוכיח לקבלנים אחרים שאפשר לבנות טוב במחיר סביר", מספר זאב בסיס, המעלה על נס במיוחד את הבנייה החשופה, שאינה מצריכה סיוע וצביעה תקופתיים. המבנה רורש טיפול יסודי, אם כי גם היום איכותו הגבוהה ניכרת מכל יציקת בטון ולבנת סליקט. בדיון הוא הוכרו לשימור בסיווג הגבוה של מגבלות מחמירות. הסיווג מתייחס לשימור קפדני של מעטפת המבנה והשטחים הציבוריים כגון הכניסה וחדר המדרגות, אולם לא לדירות עצמן שבהלקן שוננו, כמו זו של מילר ואלעד. משיחות עם כמה מהדיירים אפשר ללמוד שהי שימור הוא אתגר שגם אנשים מיוחדים מתקשים לעמוד בו, ולא משנה כרגע מהן הסיבות לכך, כלכליות, אישיות או ביורוקרטיות. אפילו מעי

מהבכירים שבאדריכלי התנועה המודרנית בארץ ותנו פרס ישראל באדריכלות. זהו גם מעל לכל ספק אחד מבנייני המגורים המרשימים בישראל, על מעלותיו ומגרעותיו. הוא מורם מעל מפלס הרחוב, אלגנטי וכבד, בולט בנוכחותו ה"ברוט-ליסטית" ובחומרי הבנייה המחוספסים הגלויים, מורכב ומפורט להפליא, לעתים יתר על המידה. אחר מסימני ההיכר הכוללים במבנה הם תריסי העץ במרפסות החזות הדרומית הראשית לרחוב זלוציסטי - ניסוי אקלימי-טכנולוגי-אדריכלי ייחודי שפיתח כרמי בהשראת האדריכלות הברזילאית, ובעיקר אוסקר נימאייר. התריסים ב"בית אלג'יג" הנפתחים על ציר אופקי הם מרהיבים, מגוננים משמש ומוליכים את הרוח, אך הם נוחים פחות מכל תריס פלסטיק מן השורה. הם כבדים ומסורבלים ועלולים להיות מסוכנים, כפי שהרגים לי השבוע זאב בסיס, מראשוני הדיירים בבניין. בסיס סיפר שכל עזרת בית וחדשה הוזהרה מפגיעתם.

שבדרך כלל אינם פתוחים לקהל הרחב - החל בהצצה חדר פעמית לדירה בזלוציסטי וכלה בסיור נדיר בגשר גלילות. כמו כן יתקיימו הרצאות ודיונים מקצועיים (פרטים על אירועי הפסטיבל והרשמה לסיורים המוגבלים באתר: www.batim-tlv.org).

המבקרים שסיירו בדירה בזלוציסטי לא יוכלו שלא להבחין גם בבניין שבו היא ממוקמת, ולהי שתאות לנוכח הישג אדריכלי נדיר בסוגו. הבניין הוקם בשנים 1959-1962 על פי תוכניתו של האדריכל דב כרמי (1905-1962) במשרד כרמי-מלצרי-כרמי. זוהי אחת מעבודותיו האחרונות של כרמי,

תת סדנאות האמנים
מיסודה של הקן לירושלים
ה: **טודיו**
שכירות מסובסדת
ק/אמנית המתגוררת בירושלים
בבזות כולל קו"ח לשלוח לכתובת:
קה 11 ת.ד. 10185 י-914101 טו 6.08
יון על גבי המעטפה: "סטודיו בסדנאות האמנים"